

گل بی منتِ بارون

تفسیری از شخصیت و شاعرانگی حسین پناهی

غلامعلی الهی

دکتر داود کیانی

(عضو هیأت مدیره مؤسسه مطالعات بین‌المللی انرژی)

نشر آناپنا

۱۳۹۴

سرشناسه: الهی، غلامعلی، ۱۳۴۶
 عنوان و نام پدیدآور: گل بی‌منت بارون: تفسیری از شخصیت و شاعرانگی حسین پناهی/
 غلامعلی الهی، داود کیانی.
 مشخصات نشر: تهران: انتشارات آناپنا، ۱۳۹۴.
 مشخصات ظاهری: ۱۵۲ ص: ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۳۹۴-۲۰-۵
 وضعیت فهرست نویسی: فیا
 یادداشت: کتابنامه.
 موضوع: پناهی، حسین، ۱۳۳۵ - ۱۳۸۳ -- نقد و تفسیر
 موضوع: شاعران ایرانی -- قرن ۱۴ -- نقد و تفسیر
 شناسه افزوده: کیانی، داود، ۱۳۴۹
 رد بندی کنگره: ۱۳۹۴ ی۸۳ ۷۵/۷ PIR۷۹۹۲
 رد بندی دیویی: ۸۶۲/۱ فا
 شما کتابشناسی ملی: ۳۹۳۵۷۸۰

نشر آناپنا

گل بی‌منت بارون

تفسیری از شخصیت و شاعرانگی حسین پناهی

غلامعلی الهی

داود کیانی

طراح جلد: ابراهیم حقیقی

صفحه‌آرا: یاسر زبّاد

شمارگان: ۱۲۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۴

لیتوگرافی: نقره‌آبی

چاپ: شادرنگ

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۳۹۴-۲۰-۵

دوازده هزار تومان

همه‌ی حقوق برای ناشر محفوظ است!

نشانی: تهران/ رودکی/ پابین تراز تقاطع سپه رودکی/ کوچه پدرامی/ پلاک ۲/ طبقه ۴/ واحد ۹

تلفن: ۰۹۱۲۵۲۷۲۸۵۸ / ۶۶۳۷۷۶۱۱

ایمیل: anapananashr@gmail.com

وب سایت: www.anapana.ir

فهرست مطالب

فصل اول

۱۳

پناهی در آزمونی سخت

فصل دوم

۴۳

آوای در کوه

فصل سوم

۵۷

تم اندیشه، سرگردانی و دایره های پناهی

فصل چهارم

۹

تأملی بر آثار فرزانهی دیوانه

پیش‌گفتار

پناهی در جامعه‌ی ما دو جور طرفدار دارد یک دسته که شناختشان از پناهی در عرصه‌ی سینما و تئاتر و تلویزیون است، دسته‌ی دیگر و از جمله اصحاب فکر و اندیشه و فلسفه، شیفته و حتی سردرگم اندیشه‌ی اویند. هر دو دسته گریه منتظر رازی هستند، اطوار، دیالوگ‌ها، نوشته‌ها و آثار به جای مانده از وی یک نوع گنگی خاصی در درون خود دارند.

چرا راز... سستیه‌ی حسین پناهی و کشمکش‌های او با خودش و گلایه‌هایش در آئینش بر سر چه بود؟ دل آزرده‌ی او از همه‌ی جهان آیا دلالی هم داشت؟ عهد نامی شخصیت حسین پناهی تا چه میزان برای جستجوگران و دوستداران اشکاف شده است؟ او در کدام زمانه سیر می‌نمود و کدام ناسازگاری و تناقض را برجسته می‌نمود.

شناخت تمامی تجربه‌های ساعران و سیر اندیشه‌ی او کاری بس دشوار است، سخن او تمام و کمال درک و دریافت نشده و شاید هم نخواهد شد. فریاد او فریادی مستانه نیست، بلکه از سر تأملی فیلسوفانه است. چه چیزی در وجود او گاهی به سکوتش می‌کشاند و گاهی فریاد نه والله و نه بالله سر می‌دهد، در هر صورت به تقدیر و مکتوب آنچه رضای نمی‌دهد.

به گمان ما او نه خودش را در برابر خالقش قرار داده بود و نه مانند نیچه باور به جهان هیچ داشت که در آن می‌چرخیم و می‌چرخیم، می‌چرخیم، جست و خیزهای فراوان او در سر درآوردن از اینهمه راز نیفتن جواب همه‌ی پرسش‌هایش بر جنون‌اش افزود و دل افگارش کرد. آیا با خرد و جهان توانست از سر آشتی درآید؟ در رگ‌های سکوت و تنهایی او اندیشه‌های هولناک گذشت و تب و تاب فرو نشسته‌اش همچنان هم ادامه دارد.

همانطور که حافظ شیراز سرانجام گفته بود

"که کس نگشود و نگشاید به حکمت این معما را."

این کتاب به منزله‌ی نگاهی نقادانه و یا ستایش‌گرایانه از آثار پناهی نیست، بلکه ما هم مثل شما می‌خواهیم خود را کامیاب و اگر نشد آشفته کنیم، وقتی

از یک دریای بیکران و شاید هولناک قطره‌ای برداری و بنوشی می‌توانی ادعا کنی کامیاب شده و یا بُهتی سودمند نصیبت گردیده است.

ما به عنوان یک خواننده‌ی عادی شعر پناهی دست به خودکار بردیم... اظهار تأمل برانگیز ما از سر دانش ما نبوده، بلکه قلم و اندیشه‌ی پناهی ما را به این سمت و سو سوق داد، به خاطر عشق و علاقه‌ای که به او داریم و دینی که او بر گردن ما دارد و باید این دین را ادا کنیم در این راه از خالق بی‌همتا مدد جسته‌ایم.

باید اعلان نمود که کهکلیه و بویراحمد را با قلّی سر به فلک کشیده‌ی ما، آبشارهای معروف، چشمه بلقیس چرام، آریوبرزن مبارز و مخازن هر روزه‌ی بزرگ و گاز گچساران در ایران نباید شناخت بلکه باید با اندیشه‌ی بزرگ فیلسوف دیوانه‌اش پناهی، شناخت.

در برخی موارد نه تنها همه‌ی ابیات یک شعر را ضروری ندانستیم، هم به جهت اینکه آن حجم از سخات کتاب کاسته باشیم و قصد دیگر، انتقال محتوای شعر به خواننده است که تا حد زیادی این کار صورت گرفته است، ضمن اینکه علاقمندان پناهی معمولاً مجموعه‌ی اشعار وی را در اختیار دارند. همانطور که گفتیم ما نسبت به دینی هستیم و نه دانش ادیبانه‌ای دارا هستیم، این نوشته نگاه پر نقص ما به پاره‌ای از مکتوبات پناهی است که در حد فهم ناچیز ما بوده، چرا که دریای اندیشه‌ی پناهی را در بیست جلد کتاب قطور هم نمی‌توان جای داد. از هجمه‌ی منتقدان به خود استقبال می‌کنیم و مطمئن هستیم یکی از طرق یاد گرفتن همین است. پرسندیم که اندک شجاعتی به دست آوردیم که در این باب قلم بزنیم و پند پر از لغزش و خطا. این کتاب اشاره‌ای به فضای زندگی پناهی و به طور مشخص به پناهی شاعر اختصاص یافته و نه پناهی بازیگر و کارگردان و نمایشنامه‌نویس، تقریباً از همه‌ی کتاب‌های شعر شاعر، مطالبی در این کتاب وجود دارند، اگر جایی ناخواسته به تکلف کشانده شده‌ایم بزرگوارانه ما را ببخشایید، متأسفانه پیگیری زمانی سروده‌های پناهی و به تبع آن سیر اندیشه‌ی او از نظر زمانی به دلیل اینکه آثار وی به موقع چاپ نشده‌اند، امکان‌پذیر نبود.

کتاب از چهار فصل تشکیل شده است؛ فصل اول، یک تجزیه و تحلیل گسترده‌ی روانشناسانه از شخصیت پناهی است که در همه‌ی ابعاد مرگ، زندگی، دانش، حیرت و بسیاری مسائل پرداخته شده است. در فصل دوم،

به فضای روستای محل زندگی وی و تأثیرات آن فضا بر ذهن و جان او پرداخته شده است، فضای روستای ساکن و آرام با همه‌ی اتفاقات زیبا و تلخی که پناهی گذرانده و اکنون او آنها را در انبان داشت. فصل سوم، به سرگردانی و دلتنگی‌های پناهی و رنجهایی که در زندگی متفکرانه‌اش کشیده و نیز آگاهی‌هایی که او به آنها دست یافته و سوالات بی‌پاسخی که جوابهایش را در کشکولها دنبال می‌کرده، می‌پردازد. در فصل چهارم، به صورت نمونه به بخشهایی از آثار آن فرزانه مرد تاریخ پرداخته شده است.

لازم به ذکر است تمامی مطالب نوشته شده در کتاب ممکن است از دید خسته سیر یکنواختی را رعایت نکرده باشد که آن هم به دلیل اندیشه‌ی پرتلاطم و خروج پناهی است که نویسندگان نیز از هر موضوعی بدون پیش‌مقدمه آن پرداخته‌اند. در آخر، کتاب از هر نظر خالی از اشکال و عیب نیست و تمامی نویسندگان، صاحب‌نظران لازم است نکات مورد توجه را پیشنهاد در آن اصلاح گردد. همچنین از همکاری‌های صمیمانه جناب آقای سید صاحب و همسر ایشان سرکار خانم آنا پناهی دختر زنده‌یاد حسین پناهی در چاپ و اصلاحات کتاب قدردانی می‌گردد.

غلامعلی الهی

دکتر داود کیانی

WWW.KANON.PDF